

Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi

Micro-economic Analysis of Self-employment-Paid Employment Preferences of Job Seekers in Turkey

Fatih Hakan DİKMEN¹, Sıtkıcan SARAÇOĞLU²

Öz

Bireylerin çalışma hayatındaki tercihleri kendi hesabına çalışma biçiminde olabilirken, ücretli olarak çalışma biçiminde de ortaya çıkabilmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke, bireysel girişimciliği desteklemek amacıyla çeşitli teşvikler vermektedir. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de iş arayan bireylerin çalışma tercihlerini analiz etmektir. Bu amaçla TÜİK tarafından en son 2020’de yapılan Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) mikro veri seti kullanılmıştır. Lojistik regresyon yöntemiyle yapılan tahminde, bireylerin cinsiyeti, eğitim durumu, yaşı, medeni durumu, yerleşim türü ve yaşadığı bölgeler bağımsız değişken olarak alınmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında, erkeklerin, görece yüksek eğitim düzeyine sahip olanların, evli olmayanların, ilçe ve bucaklarda yaşayanların kendi hesabına çalışma isteğinde olma olasılıkları daha yüksektir. Bununla birlikte bireylerin yaşı ilerledikçe girişimcilik isteği artarken, belli bir yaştan sonra kendi hesabına çalışma olasılıklarının azaldığı dikkat çekmektedir. Son olarak, Kuzeydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayan bireylerin, diğer bölgelerde yaşayanlara göre, kendi işini kurma isteklerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Jel Kodları: C35, J01, J64.

Anahtar Kelimeler: Kendi Hesabına Çalışma, Ücretli Çalışma, İş Arama, Hanehalkı İşgücü Anketi, Lojistik Regresyon.

Abstract

While the preferences of individuals in working life may be in the form of self-employment, it can also occur in the form of paid employment. Many developed and developing countries provide various incentives to support individual entrepreneurship. The aim of this study is to analyze the working preferences of unemployed individuals in Turkey. For this purpose, the

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, fatih.dikmen@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6390-2501.

² Arş. Gör. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, sitkican.saracoglu@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5754-9297.

Citation/Atıf: Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948. Doi: 10.25295/fsecon.1097622

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

Household Labor Force Survey (HLFS) micro data set, which was last conducted in 2020 by TURKSTAT, was used. In the estimation performed with the logistic regression method, the gender, the level of educational attainment, age, marital status, the type of residence and the region of residence of the individuals were taken as independent variables. Relating to the findings, males, individuals with higher levels of education, unmarried, residing in sub district or district center are more likely to be self-employed. Furthermore, as the age of individuals increases, the desire for entrepreneurship increases, while the possibility of self-employment decreases after a certain age. Finally, it has been observed that individuals living in Northeast Anatolia, Middle East Anatolia and Southeastern Anatolia Regions are more likely to be self-employed than those living in other regions.

Jel Codes: C35, J01, J64.

Keywords: *Self-Employment, Paid Employment, Job Seeking, Household Labor Survey, Logistic Regression.*

1. Giriş

İstihdam edilen bireylerin işteki çalışma durumları, bir başka deyişle istihdam statüleri, işgücü piyasasına ilişkin iktisadi analizlerin odağında sıklıkla yer almaktadır. İçeriklerinin karşılıklı biçimde iç içe geçmesi ve ülkeler arasındaki yapısal farklılıklar, “kendi hesabına çalışma” statüsünün de aralarında olduğu çeşitli işgücü piyasası kavramlarının gerek tanımlanmasını gerekse ölçülmesini güçleştirmektedir (Özkaplan, 1999: 61-62). Diğer taraftan, kendi hesabına çalışma kavramının standartlaştırılması açısından uluslararası kuruluşların çalışmaları önemli yer tutmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)’nün “1993 Uluslararası İstihdam Statüsü Sınıflandırması (ICSE-93)” istihdam statülerini, ücretli çalışanların oluşturduğu “ücretli istihdam”(paid employment) ile işverenleri, serbest çalışanları, ücretsiz aile işçilerini ve üretici kooperatifi üyelerini içeren “kendi hesabına çalışma”(self-employment) olmak üzere ikiye ayırmaktadır (ILOSTAT, 2022). ILO ile paralellik gösteren ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD) tarafından yapılan tanımlamaya göre kendi hesabına çalışma; işverenleri, serbest çalışanları, üretici kooperatifi üyelerini ve ücretsiz aile işçilerini kapsamaktadır. Ayrıca kendi hesabına çalışma, başka bir gelir elde etme yolu bulamayan bireyler için bir hayatta kalma stratejisi olarak veya girişimci ruhun ve kendi patronu olma arzusunun bir kanıtı olarak ifade edilmektedir (OECD, 2022). Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (EUROSTAT)’nin “Avrupa Hesaplar Sistemi (ESA 2010)” tanımlamasına göre ise kendi hesabına çalışanlar “anonim şirket benzeri olarak sınıflandırılan tüzel kişiliği olmayan teşebbüsler hariç olmak üzere, faaliyet gösterdikleri tüzel kişiliği olmayan teşebbüslerin sahibi veya müşterek sahibi olan kişiler” biçiminde ifade edilmektedir (EUROSTAT, 2022). Uluslararası kuruluşlar ile benzer bir yaklaşım sergileyen Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), kendi hesabına çalışanların “referans dönemi süresince süreklilik esasına göre işlerinde kendileri için “ücretli çalışan” bulundurmayan, bir veya daha fazla ortakla kendi hesaplarına çalışanlar” olduğunu vurgulamaktadır (TÜİK, 2022a).

İktisadi koşullar ve kendi hesabına çalışma arasındaki ilişkiyi açıklayan “Durgunluk İticiği (Recession Push)” ve “Girişimci Çekiciliği (Entrepreneurial Pull)” biçiminde birbirine zıt iki teoriden söz etmek mümkündür. “Durgunluk İticiği” teorisi; ücretli istihdam fırsatı bulamayan bireylerin kendi işini kurma kararına itildiklerini, dolayısıyla işsizlik ve kendi hesabına çalışma

arasında pozitif bir ilişkinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu teorinin karşıtı durumundaki "Girişimci Çekiciliği" teorisine göre ise, bireylerin bilgi birikimi ve özel yetenekleri girişimcilik yolunda onları motive ederek risk almaya zorlamaktadır. Söz konusu teori, iktisadi koşulların olumsuz ve işsizliğin yüksek oranda olduğu dönemlerde kendi hesabına çalışmanın çekiciliğinin azalması nedeniyle işsizlik ve kendi hesabına çalışma arasında negatif bir ilişkinin oluşabileceğini ileri sürmektedir (Gündoğan, 1999: 80-81).

İşsizliğin yanı sıra ülkelerin tarihsel geçmişleri, sosyo-kültürel ve siyasal yapıları da kendi hesabına çalışmayı etkilemektedir. Örneğin 2020 yılı OECD verilerine göre, istihdam içerisinde kendi hesabına çalışanların oranı en düşük ülke ABD (%6,3) ve en yüksek ülke Kolombiya (%51,3) olurken, AB-27 ortalaması ise %15.2 olarak gerçekleşmiştir (OECD, 2022). Tablo 1’de görüldüğü üzere, Türkiye’de kendi hesabına çalışanların oranı 2014-2020 döneminde dalgalı bir seyir izleyerek 2020 yılında %30,2 olarak gerçekleşmiştir. 2014-2020 döneminde İstanbul, Doğu Marmara ve Batı Anadolu bölgelerinde kendi hesabına çalışanların oranı, Türkiye genelinin altında seyretmiştir. Dolayısıyla, Türkiye’de kendi hesabına çalışma oranı açısından bölgesel farklılıkların bulunduğunu ifade etmek pek de yanlış olmayacaktır.

Tablo 1: Türkiye’de Düzey 1 Bölgelerinde İstihdam İçerisinde Kendi Hesabına Çalışanların Oranı (%)

Düzey 1 Bölgeleri/Yıllar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Türkiye	34.0	33.0	32.4	32.7	32.0	31.6	30.2
İstanbul (TR1)	17.6	17.4	18.1	19.6	19.2	19.0	17.3
Batı Marmara (TR2)	37.8	35.0	35.8	37.5	38.0	36.6	33.9
Ege (TR3)	37.6	36.6	36.4	34.9	34.1	34.0	32.7
Doğu Marmara (TR4)	26.8	26.8	24.2	24.4	24.4	24.6	24.4
Batı Anadolu (TR5)	23.8	24.6	24.4	25.3	26.2	24.9	23.4
Akdeniz (TR6)	35.7	34.0	34.7	33.9	33.5	32.7	32.4
Orta Anadolu (TR7)	42.3	43.0	42.7	39.6	38.5	36.4	37.8
Batı Karadeniz (TR8)	51.9	50.2	51.2	50.9	51.6	49.2	46.5
Doğu Karadeniz (TR9)	54.6	52.1	53.2	53.7	51.4	55.3	51.2
Kuzeydoğu Anadolu (TRA)	62.9	63.3	59.3	55.0	52.2	51.0	49.8
Ortadoğu Anadolu (TRB)	50.0	47.4	44.6	47.6	44.5	46.2	43.0
Güneydoğu Anadolu (TRC)	37.2	35.0	31.2	34.4	32.3	31.9	29.2

Kaynak: TÜİK (2022b)’den hareketle yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Kendi hesabına çalışma mikro düzeyde ise, bireylerin sosyoekonomik ve demografik özelliklerinden etkilenmektedir. Bireylerin kendi hesabına çalışma isteklerinin belirleyicilerine ilişkin zengin bir uluslararası literatür söz konusu iken, Türkiye’ye yönelik literatür ise ek iş arayan bireyler üzerine yoğunlaşan sınırlı sayıda çalışmadan oluşmaktadır. Buradan hareketle Türkiye’de iş arayan bireylerin kendi işini kurma isteklerinin belirleyicilerinin mikro iktisadi analizini amaçlayan bu çalışmada, TÜİK tarafından en son 2020 yılında gerçekleştirilen “Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA)” mikro veri seti ve lojistik regresyon yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmanın özgünlüğü, en güncel HİA mikro veri setini kullanarak hali hazırda iş arayıp da kendi işini kurmak veya ücretli çalışmak isteyen bireyleri odak noktasına alan ilk çalışma olmasıdır.

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

yatmaktadır. Çalışmada Giriş bölümünü takip eden ikinci bölümde, ilgili literatürün sentezlenmiş özeti yapılmış, üçüncü bölümde analizde kullanılan veri ve yöntem ve dördüncü bölümde analizden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Son olarak, Tartışma ve Sonuç bölümünde bulgulara ilişkin genel bir değerlendirme, politika önerileri ve çalışmanın kısıtları yer almaktadır.

2. Literatür Taraması

Kendi hesabına çalışma isteğinin belirleyicilerine ilişkin literatür ele alındığında; bireyin yaşının, cinsiyetinin, eğitim düzeyinin, medeni durumunun, yaşadığı yerleşim yerinin ve yaşadığı bölgenin temel belirleyiciler arasında bulunduğu görülmektedir.

Bireyin yaşı ve kendi hesabına çalışma isteği arasındaki ilişki açısından; yaşın kendi hesabına çalışma olasılığını pozitif yönde etkilediği ve belirli bir yaş düzeyinden (eşik değerden) sonra bu pozitif etkinin tersine döndüğü biçiminde iki temel etki söz konusudur. Söz konusu etkilerin birleşiminden, bireyin yaşı ve kendi hesabına çalışma olasılığı arasında ters U biçiminde bir ilişki ortaya çıkmaktadır (Simoës, Crespo ve Moreira, 2016). Tablo 2’de bulunan Cowling (2000), Blanchflower (2004), Livanos (2009), Darıcı ve Taşçı (2015), Gaetsewe (2018) ve Şentürk (2020) bireyin yaşı ve kendi hesabına çalışma olasılığı arasındaki pozitif yönlü ilişkiyi, öte yandan Rees ve Shah (1986), Faridi, Chaudhry, Anwar ve Majeed (2010), Fritsch, Kritikos ve Rusakova (2012) ve Eliasson ve Westlund (2013) ise bireyin yaşı ve kendi hesabına çalışma olasılığı arasındaki ters U biçimindeki ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Bireyin cinsiyeti ve kendi hesabına çalışma isteği arasındaki ilişki söz konusu olduğunda, genel kanı erkeklerin kendi hesabına çalışma olasılığının kadınlara göre daha yüksek olduğu biçimindedir. Bu olguyla paralel biçimde, Tablo 2’de yer alan Blanchflower (2000), Cowling (2000), Blanchflower (2004), Livanos (2009), Fritsch ve diğerleri (2012), Eliasson ve Westlund (2013) ve Darıcı ve Taşçı (2015) erkeklerin kendi hesabına çalışma olasılığının daha yüksek olduğunu vurgularken, öte yandan Gaetsewe (2018) ise erkeklerin kendi hesabına çalışma olasılığının daha düşük olduğunu belirtmektedir.

Eğitim düzeyindeki artışın bireyin kendi hesabına çalışma olasılığını artırdığına yönelik bulgular, Tablo 2’deki Rees ve Shah (1986), Evans ve Leighton (1989), Kim, Aldrich ve Keister (2006), Faridi ve diğerleri (2010), Fritsch ve diğerleri (2012) ve Eliasson ve Westlund (2013) tarafından ortaya konmuştur. Diğer taraftan, Blanchflower (2000), Livanos (2009), Darıcı ve Taşçı (2015), Gaetsewe (2018) ve Şentürk (2020), eğitim düzeyindeki artışın bireyin kendi hesabına çalışma olasılığını azalttığına ilişkin bulgular sunmaktadır. İsrail’i inceleyen Shavit ve Ephraim Yuchtman-Yaar (2001), bireyin eğitim düzeyinin kendi hesabına çalışma olasılığı üzerindeki etkisinin eğrisel olduğunu, bir başka deyişle eğitim düzeyi düşük ve yüksek olan bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığının orta düzeyde eğitime sahip bireylerden daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bunların yanı sıra, AB ülkelerini odak noktasına koyan Cowling (2000) ve OECD ülkelerini analiz eden Blanchflower (2004) eğitim düzeyinin etkisinin ülkeler arasında önemli farklılıklar sergilediğinin altını çizmektedir.

Bireyin medeni durumu ve kendi hesabına çalışma isteği arasındaki ilişki incelendiğinde; evli bireylerin kendi hesabına çalışma olasılıklarının daha yüksek olduğu birçok çalışmada vurgulanmıştır. Bu olgu, Tablo 2’de yer alan, Eliasson ve Westlund (2013), Darıcı ve Taşçı

(2015) ve Şentürk (2020) tarafından desteklenmektedir. Bunun yanı sıra, Almanya’yı inceledikleri çalışmalarında Fritsch ve diğerleri (2012) bireyin evli olma durumunun kendi hesabına çalışma olasılığını 1991 yılı için artırdığını, öte yandan 2009 yılı için ise azalttığını belirtmektedir.

Bireyin yaşadığı yerleşim yeri ve kendi hesabına çalışma isteği arasındaki ilişki dikkate alındığında, Eliasson ve Westlund (2013) kendi hesabına çalışma olasılığının kentsel ve kırsal alanlarda aynı faktörlerden aynı şekilde etkilendiğini vurgularken, Gaetsewe (2018) ise kentsel alanlarda yaşayan bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığının daha düşük olduğunu belirtmektedir. Livanos (2009) karşılaştırmalı bir analiz içeren çalışmasında; Birleşik Krallık’ın başkentinde yaşayan bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığının daha yüksek olduğuna, öte yandan Yunanistan için ise bu durumun tersinin geçerli olduğuna ilişkin bulgular sunmaktadır. Darıcı ve Taşçı (2015), Türkiye’de kentte yaşayan bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığının daha düşük olduğunu, kendi hesabına çalışma olasılığının en düşük olduğu üç bölgenin sırasıyla İstanbul, Doğu Marmara ve Batı Anadolu olduğunu, diğer yandan kendi hesabına çalışma olasılığının en yüksek olduğu üç bölgenin sırasıyla Güney Doğu Anadolu, Orta Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz bölgeleri olduğunu vurgulamaktadır.

Tablo 2: Literatür Taraması

Çalışma	Kapsam	Model	Bulgular
Rees ve Shah (1986)	Birleşik Krallık; 1978 Genel Hanehalkı Anketi (General Household Survey, GHS)	Probit	Hem kendi hesabına çalışma ve ücretli çalışma arasındaki tahmini kazanç farkındaki artış hem de eğitim düzeyindeki artış, bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığını artırmaktadır. Bireyin yaşı ve kendi hesabına çalışma olasılığı arasında ters U biçiminde bir ilişki söz konusudur.
Evans ve Jovanovic (1989)	ABD; 1966-1981 Ulusal Boylamsal Genç Erkekler Anketi (National Longitudinal Survey of Young Men)	Probit	Servet düzeyindeki artış finansal kısıtlamaları zayıflatacağından bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığını artırmaktadır.
Evans ve Leighton (1989)	ABD; 1966-1981 Ulusal Boylamsal Genç Erkekler Anketi (National Longitudinal Survey of Young Men), 1968-1987 Güncel Nüfus Anketi (Current Population Survey)	Probit	Daha deneyimli, daha sık iş değiştiren, daha fazla işsizlik geçmişine sahip, eğitim düzeyi daha yüksek ve babası yönetici pozisyonunda çalışmış bireylerin, kendi hesabına çalışma olasılığı daha yüksektir.

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

Blanchflower ve Oswald (1998)	Birleşik Krallık; 1981-1991 Ulusal Çocuk Gelişimi Araştırması (National Child Development Study)	Probit	Miras veya benzeri varlığın sahipliği, bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığını artırmaktadır.
Blanchflower (2000)	OECD ülkeleri; 1966–1996 Eurobarometer Anketi, ABD Genel Sosyal Anketi (General Social Survey), Kanada Tüketici Finansmanı Anketi (Survey of Consumer Finances)	Probit	Erkeklerin kendi hesabına çalışma olasılığı, kadınlara göre daha yüksektir ve yaşla birlikte artmaktadır. Eğitim düzeyi en düşük bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığı en yüksektir, diğer taraftan eğitim düzeyi en yüksek bireyler de görece yüksek olasılıklara sahiptir.
Cowling (2000)	AB ülkeleri; 1996 Avrupa Çalışma Koşulları Anketi (European Survey on Working Conditions)	Probit	Kendi hesabına çalışma olasılığı üzerindeki etkileri, AB ülkeleri arasında önemli farklılıklar göstermekle birlikte, yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi temel belirleyicilerdir. İncelenen ülkelerin yarısından fazlasında yaş ve kendi hesabına çalışma olasılığı arasında pozitif bir ilişki belirlenmiştir. Daha az sayıda ülke için erkeklerin kendi hesabına çalışma olasılığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Eğitim düzeyinin etkisi ise ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir.
Shavit ve Ephraim Yuchtman-Yaar (2001)	İsrail, 1983-1995 İsrail Nüfus Sayımı (The Israeli Census)	Çok Durumlu Logit	Eğitim düzeyinin, kendi hesabına çalışma olasılığı üzerindeki etkisi eğriseldir. Kendi hesabına çalışan babanın varlığı ve ailenin servet düzeyindeki artış ise, bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığını artırmaktadır.
Blanchflower (2004)	OECD ülkeleri; 1975-2002 Eurobarometer Anketi, ABD Güncel Nüfus Anketi (Current Population Survey)	Probit	OECD genelinde kendi hesabına çalışma olasılığı, erkekler ve yaşlı bireyler için daha yüksektir. Avrupa’da bireyin eğitim düzeyi arttıkça kendi hesabına çalışma olasılığı azalırken, ABD için ise bunun tersi geçerlidir.
Kim ve diğerleri (2006)	ABD; 1998-2000 Girişimci Dinamikleri Panel Çalışması (Panel Study of	Logit	Finansal ve kültürel sermaye, kendi hesabına çalışma olasılığını etkilemezken beşerî sermaye ise pozitif yönde etki yapmaktadır. Bu bağlamda, eğitim düzeyi

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

	Entrepreneurial Dynamics)		yüksek ve yönetici pozisyonunda deneyimi olan bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığı daha yüksektir.
Livanos (2009)	Yunanistan, Birleşik Krallık: 2000-2004 İşgücü Anketi (Labour Force Survey)	Logit	Hem Yunanistan hem de Birleşik Krallık için, erkeklerin, yaşlıların, birincil ve üçüncül sektörlerde istihdam edilen bireylerin, ilk ve orta düzeyde eğitime sahip bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığı daha yüksektir.
Faridi ve diğerleri (2010)	Pakistan, 2007-2008 saha araştırması	Logit	Eğitim düzeyindeki artış, sağlık düzeyindeki iyileşme, servet düzeyindeki artış, hanedeki bağımlı nüfusun artması ve hanehalkı büyüklüğündeki artış, bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığını artırmaktadır. Bireyin hem yaşı hem de deneyimi ile kendi hesabına çalışma olasılığı arasında ters U biçiminde bir ilişki söz konusudur.
Fritsch ve diğerleri (2012)	Almanya, 1991 – 2009 Alman Mikro Nüfus Sayımı (German Micro-Census)	Logit	Hem 1991 yılı hem de 2009 yılı açısından, kendi hesabına çalışma olasılığı erkeklerde ve mesleki eğitime sahip bireylerde daha fazladır. Bireyin yaşı ve kendi hesabına çalışma olasılığı arasındaki ters U biçimindeki ilişki 2009 yılında daha belirgindir. Bireyin evli olma durumu kendi hesabına çalışma olasılığını 1991 yılı için artırırken, öte yandan 2009 yılı için ise azaltmaktadır. Yükseköğrenim derecesine sahip olmanın bireyin kendi hesabına çalışma olasılığı üzerindeki pozitif etkisi 2009 yılında daha belirgindir.
Eliasson ve Westlund (2013)	İsveç, 1996-2006 SAMS (Small Areas for Market Statistics) verileri	Probit	Kendi hesabına çalışma olasılığı, erkeklerde, evli veya birlikte yaşayan bireylerde ve eğitim düzeyi yüksek bireylerde daha fazladır. Bireyin yaşı ve kendi hesabına çalışma olasılığı arasında ters U biçiminde bir ilişki söz konusudur. Bu bulgular, hem kırsal hem de kentsel alanlarda yaşayanlar için geçerlidir.
Darıcı ve Taşçı (2015)	Türkiye, 2006-2007-2008 Hanehalkı İşgücü Anketi	Çok Durumlu Logit	Erkeklerin, evli ve daha yaşlı bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığı daha yüksektir. Bireyin kentsel alanda yaşaması, hane reisi olması ve eğitim

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

			düzeyindeki artış ise, kendi hesabına çalışma olasılığını azaltmaktadır.
Gaetsewe (2018)	Botsvana, 2009/2010 Temel Refah Göstergesi (Botswana Welfare Survey)	Logit	Daha yaşlı ve dul bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığı daha yüksek iken diğer taraftan, erkeklerin, eğitim düzeyi yüksek ve kentsel alanlarda yaşayan bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığı daha düşüktür.
Şentürk (2020)	Türkiye, Hanehalkı Anketi	2017 İşgücü Heckman Örnek Seçimi, Probit	Erkek ve kadınları birlikte alan toplam model ile ayrı ayrı alan modeller açısından yaşın ilerlemesi ve evli olmak kendi hesabına çalışma olasılığını artırırken, eğitim düzeyindeki artış, kayıtlı olarak çalışmak ve evde çalışma imkânının bulunması kendi hesabına çalışma olasılığını azaltmaktadır. Çalışma süresindeki artış, erkeklerin kendi hesabına çalışma olasılığını artırırken kadınlar için tersi geçerlidir.

3. Veri ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de iş arayan bireylerin kendi işini kurma isteklerini belirleyen faktörlerin sosyo-ekonomik analizini yapmaktır. Bu çerçevede Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından en son 2020 yılında tüm ülkeyi temsilen yapılan “Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) mikro veri seti kullanılmıştır. HİA’nın temel amacı ülkedeki işgücünün yapısını ortaya koymak, istihdam edilenlerin; iktisadi faaliyet, meslek (ya da tuttuğu iş), işteki durum ve çalışma süresi, işsizlerin ise; iş arama süresi ve aradıkları meslek (ya da iş) ve benzer özellikleri hakkında bilgi derlemektir (TÜİK, 2020: 5). 474514 bireyin katıldığı ankette, katılımcıların %48.48’ini erkekler, %51.52’sini ise kadınlar oluşturmaktadır.

Analizde bağımlı değişken oluşturulurken aşağıdaki iki soru temel alınmıştır.

- Referans haftası ile biten son 4 hafta içinde herhangi bir iş aradınız mı veya kendi işinizi kurmak için çaba gösterdiniz mi?

Bu soruya evet cevabını verenlere ise aşağıdaki soru sorulmuştur.

- Ücretli olarak çalışabileceğiniz bir iş mi arıyorsunuz, yoksa kendi işinizi mi kurmak istiyorsunuz?

Çalışmada kullanılan kategorik değişkenlere ilişkin tanımlamalar ve betimsel istatistikler Tablo 3’de gösterilmiştir. Bu değişkenlerin yanı sıra sürekli bir değişken olarak bireylerin yaşı modele dahil edilmiştir. Bununla birlikte belli bir yaş seviyesinden sonra ortaya çıkabilecek U etkisinin gözlemlenebilmesi için yaş değişkeninin karesi de bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.

Tablo 3: Açıklayıcı Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler	Kategori	Değişkenlerin Dağılımı (%)
Bireyin Cinsiyeti	Kadın (baz kategori)	74358 (32.99)
	Erkek	151071 (67.01)
Eğitim Seviyesi	Diplomasız (baz kategori)	13344 (5.92)
	İlköğretim	63577 (28.20)
	Ortaokul	40300 (17.88)
	Lise	47333 (21.00)
	Üniversite	49897 (22.13)
	Master veya Doktora	6203 (2.75)
Medeni durum	Bekar (Baz kategori)	54252 (24.07)
	Evli	156069 (69.23)
	Boşanmış veya dul	10160 (4.51)
Yerleşim Türü	Merkez (Baz kategori)	34836 (15.45)
	İlçe ve Bucak	49657 (22.03)
İstatistiki Bölgeler (İİBS Düzey 1)	İstanbul (baz kategori)	17446 (7.74)
	Batı Marmara	14926 (6.62)
	Doğu Marmara	22947 (10.18)
	Ege	29702 (13.18)
	Batı Anadolu	21646 (9.60)
	Akdeniz	25475 (11.30)
	Orta Anadolu	15419 (6.84)
	Batı Karadeniz	20725 (9.19)
	Doğu Karadeniz	12023 (5.33)
	Kuzeydoğu Anadolu	13816 (6.13)
	Orta Doğu Anadolu	14763 (6.55)
	Güneydoğu Anadolu	16541 (7.34)
	Toplam Gözlem Sayısı	225429 (100)

Yukarıdaki sorulara evet cevabı veren katılımcıların yaklaşık %67’sini erkekler, %33’ünü ise kadınlar oluşturmaktadır. İstatistiklerde dikkat çeken unsurlardan biri, eğitim seviyesine ilişkindir. Buna göre ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip bireyler katılımcıların yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bölgesel boyutta bakıldığında ise iş arayanların yaklaşık %25’i İstanbul dahil olmak üzere Marmara bölgesinde yaşamaktadır.

İktisadi analiz bağlamında ele alınan bağımlı değişkenler, sürekli olabileceği gibi bazı durumlarda ise iki veya daha fazla kategoriye sahip olabilmektedir. Bağımlı değişkenin iki veya daha fazla değer aldığı, kesikli yapıya sahip olduğu bu modeller, iktisadi karar biriminin farklı alternatifler arasından yapacağı tercihi ve bu tercihin olasılığını belirlemektedir (Cebeci, 2012: 128). Bağımlı değişkenin ikili ve kesikli olduğu durumların analizinde doğrusal olasılık, probit ve logit modelleri kullanılmaktadır. Araştırma sorusunun ampirik analizi için standart lojistik regresyon modeli kullanılmıştır. Bununla birlikte katsayıların yoğunluklarını ölçmek amacıyla da ikinci aşamada, olasılık oranları (Odds Ratios) hesaplanmıştır. Doğrusal olasılık modeline ilişkin sorunların çözümü amacıyla geliştirilen logit modeli lojistik birikimli dağılım fonksiyonundan türetilmektedir (Yaylalı, Kaynak ve Karaca, 2012: 567). Logit modelinde

değerlerin ve yapılacak tahminlerin 0-1 aralığında gerçekleşmesini sağlamak amacıyla kullanılan lojistik birikimli dağılım fonksiyonu Eşitlik (1)’de gösterilmektedir:

$$P_i = F(Z_i) = F(\beta_0 + \beta_1 X_i) = \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X_i)}} \quad (1)$$

Eşitlik (1)’de yer alan Z_i , $-\infty$ aralığında ve i . iktisadi karar biriminin tercihinin gerçekleşme olasılığını işaret eden P_i , 0-1 aralığında değerler almaktadır. Diğer taraftan, P_i ve Z_i arasındaki ilişki doğrusal nitelik taşımamaktadır (Güriş, Çağlayan ve Güriş, 2011: 378). Eşitlik (1), EKK ile tahmin edilemeyeceğinden eşitliği doğrusal hale getirmek için oranlama işleminden yararlanılmaktadır. Bu noktada, tercihin gerçekleşme olasılığı P_i ile ifade edilirken; tercihin gerçekleşmeme olasılığı ise $1 - P_i = \frac{1}{1 + e^{Z_i}}$ biçiminde ifade edilmektedir. P_i ’in $1 - P_i$ ’ye bölünmesiyle birlikte Eşitlik (2) elde edilmektedir (Yayar, Karaca ve Tarkut, 2011: 158-159):

$$\frac{P_i}{1 - P_i} = \frac{1 + e^{Z_i}}{1 + e^{-Z_i}} = e^{Z_i} \quad (2)$$

Eşitlikteki $\frac{P_i}{1 - P_i}$ ’nin işaret ettiği olasılık oranı, bağımlı değişkenin bağımsız değişkenin etkisi nedeniyle % kaç oranında daha fazla veya kaç kat daha fazla gerçekleşme olasılığı taşıdığını belirtmektedir (Kumaş ve Çağlar, 2011: 259).

Eşitlik (2)’nin her iki yanının logaritması alındığında Eşitlik (3) elde edilmektedir:

$$L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1 - P_i}\right) = \ln e^{Z_i} = Z_i = \beta_0 + \beta_1 X_i \quad (3)$$

Eşitlik (3)’te yer alan olasılık oranının logaritması, bir başka deyişle L_i , gerek parametrelere gerekse de bağımsız değişkene göre doğrusal hale gelecektir. L_i , logit olarak ifade edildiğinden bu tür modeller logit modeli biçiminde adlandırılmaktadır (Demirci ve Astar, 2011: 123).

4. Bulgular

Kendi işini kurmak veya ücretli çalışmak isteyenlerin temel özelliklerini ve belirleyicilerini ampirik olarak analiz etmek amacıyla kullanılan lojistik regresyon modeline ait tahmin sonuçları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Lojistik Regresyon Modeline Ait Tahmin Sonuçları

Değişkenler		Katsayılar	Olasılık Oranları (Odds Ratios)
Bireyin Cinsiyeti	Erkek	0.552*** (0.081)	1.738*** (0.141)
Eğitim Seviyesi	İlköğretim	0.644*** (0.196)	1.906*** (0.374)
	Orta Öğretim	1.014*** (0.197)	2.757*** (0.544)
	Lise	1.105*** (0.193)	3.022*** (0.584)
	Üniversite	0.699*** (0.196)	2.013*** (0.396)
	Master veya Doktora	0.519* (0.289)	1.681* (0.487)
Medeni Durum	Evli	-0.407*** (0.096)	0.624*** (0.060)
	Dul veya Boşanmış	0.294* (0.156)	1.341* (0.209)
Bireyin Yaşı	Yaş	0.096*** (0.018)	1.101*** (0.020)
Bireyin Yaşı	Yaşın Karesi	-0.001*** (0.001)	0.998*** (0.0001)
İstatistiki Bölge Birimleri	Batı Marmara	-0.372* (0.210)	0.689* (0.145)
	Ege	0.023 (0.158)	1.023 (0.161)
	Doğu Marmara	0.299** (0.154)	1.349** (0.208)
	Batı Anadolu	0.081 (0.165)	1.084 (0.179)
	Akdeniz	0.493*** (0.149)	1.637*** (0.245)
	Orta Anadolu	0.389** (0.169)	1.476** (0.249)
	Batı Karadeniz	-0.212 (0.184)	0.809 (0.149)
	Doğu Karadeniz	0.113 (0.200)	1.120 (0.224)
	Kuzeydoğu Anadolu	0.441* (0.175)	1.555* (0.271)
	Ortadoğu Anadolu	0.545*** (0.166)	1.724*** (0.287)
	Güneydoğu Anadolu	0.603*** (0.161)	1.828*** (0.295)
Yerleşim Türü	İlçe ve Bucak	0.196* (0.078)	1.217* (0.095)
	Sabit	-8.331*** (0.402)	0.0002 (0.0001)
Gözlem Sayısı	225429	Log likelihood	-6116.313
LR chi2	305.87	Prob>chi2	0.0000

Not: Parantez içerisindeki değerler değişkenlere ait katsayıların standart hatalarını göstermektedir.

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

Öncelikli olarak elde edilen sonuçlar cinsiyet çerçevesinde değerlendirildiğinde, erkeklere ilişkin katsayının pozitif olduğu ve buna ilişkin olasılık oranının 1.738 olduğu görülmektedir. Buna göre kendi işini kurmak isteyen erkeklerin oranı, kadınlardan yaklaşık 1.74 kat daha fazla olduğu söylenebilir.

Herhangi bir diplomaya sahip olmayanların baz alındığı eğitim seviyesi kriterine göre, diğer bütün katsayıların pozitif olduğu göze çarpmaktadır. Bu çerçevede, eğitim seviyesi daha yüksek olan bireylerin, kendi işini kurma isteği ihtimalleri daha yüksektir. Bu isteğin en yüksek olduğu eğitim düzeyi ise 3 kat ile lise mezunlarına aittir.

Analiz sonuçlarına medeni durum açısından bakıldığında, evlilere ait katsayı negatifken, dul ve boşanmışlara ilişkin katsayının pozitif olduğu görülmektedir. Bu anlamda evlilerin bekarlara göre kendi işlerini kurma isteği olasılığı daha düşükken, dul veya boşanmış bireylerinkinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Veri kısmında da vurgulandığı gibi yaş kategorisi kendisi ve karesi iki farklı bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Analiz sonuçlarında bireylerin yaşlarına ilişkin katsayı pozitifken, karesine ilişkin katsayı negatiftir. Bu çerçevede, ilk aşamada bireylerin yaşları arttıkça kendi işini kurma isteği olasılığı artmaktadır. Yaşın karesinin negatif olması ise ters U etkisini ortaya çıkarmaktadır. Buna göre bireylerin yaşları arttıkça kendi işlerini kurma isteğinin olasılığı artarken, belli bir yaş seviyesinden sonra bu isteğin azaldığı biçiminde yorumlanabilir.

Ankete katılan bireylerin yerleşim yerleri dikkate alındığında, ilçe ve bucaklarda yaşayan bireylere ait katsayının pozitif olduğu görülmektedir. Bu anlamda, il merkezlerinde yaşayan bireylerle kıyaslandığında, ilçe ve bucaklarda yaşayanların kendi işlerini kurma istekleri daha fazladır.

Analizde istatistiki bölge birimleri Düzey 1 ve 12 bölge olarak alınmış ve İstanbul baz kategori olarak belirlenmiştir. Sonuçlara bakıldığında Batı Marmara bölgesi hariç diğer bölgelerde yaşayan bireylere ait katsayıların pozitif olduğu dikkat çekmektedir. Bu çerçevede Batı Marmara bölgesinde yaşayanların, İstanbul’da yaşayan bireylerle kıyaslandığında, kendi işlerini kurma isteği olasılığı daha düşükken, Doğu Marmara, Akdeniz, Orta Anadolu, Kuzeydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan bireylerin kendi işlerini kurma isteği olasılığı daha yüksektir. Vurgulanması gereken unsurlardan biri de olasılık oranlarına ilişkindir. En yüksek olasılık oranları Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan bireylere aittir ve bu bölgelerde yaşayan bireylerin kendi işlerini kurma isteği olasılığı İstanbul’a göre sırasıyla 1.72 ve 1.82 kat daha fazladır.

5. Tartışma ve Sonuç

Bir ülkenin özellikle genç nüfusunun işgücü piyasasında etkin olarak kullanılması, ülke ekonomisi ve verimlilik artışı açısından son derece önemlidir. Bireylerin çalışma hayatındaki tercihleri kendi hesabına çalışma biçiminde olabilirken, ücretli olarak çalışma biçiminde de ortaya çıkabilmektedir. Literatürde kendi hesabına çalışma isteğinin belirleyicilerini ele alan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda genellikle cinsiyet, eğitim düzeyi, geçmiş iş deneyimi ve yaş gibi sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler kullanılmıştır. Türkiye için yapılan çalışmalar ise uluslararası literatürle karşılaştırıldığında, oldukça sınırlıdır. Bu

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

çalışmanın amacı Türkiye’de iş arayan bireylerin kendi işlerini kurma isteklerinin mikro verilerle analiz edilmesidir. Bu amaçla TÜİK tarafından en son 2020 yılında yapılan HİA mikro veri seti kullanılmış ve lojistik regresyon yöntemiyle analiz yapılmıştır.

Bireylerin çalışma hayatındaki tercihlerinin, makro ölçekte ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınma süreci üzerinde önemli etkiler yaratması beklenebilir. Kendi hesabına çalışma; buluş ve yeniliği teşvik edebilmekte, yeni işler ve istihdam olanakları oluşturabilmekte ve piyasaya yeni firma girişleri nedeniyle artan rekabet koşulları, tüketici refahını artırıcı etkiler de yaratabilmektedir. Bununla birlikte, bölgesel kalkınma anlamında, özellikle göreceli olarak düşük gelişmişlik seviyesine sahip bölgelerin gelişmesine ve bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının azalmasına olanak verebilmektedir. Kendi hesabına çalışmanın ekonomi üzerinde yaratabileceği bu etkiler nedeniyle, politika yapıcılar kendi hesabına çalışmayı düzenleyici ve teşvik edici politikalar oluşturmaktadır (Blanchflower, 2000: 472-473).

Çalışmadan elde edilen sonuçlar cinsiyet açısından tartışıldığında, erkeklere ilişkin katsayının pozitif olması mevcut literatür ile paralellik göstermektedir. Bu durum, erkeklerin göreceli olarak daha risk sever olmaları, kendi hesabına çalışma oranlarının daha yüksek olduğu sektörlerle ilgili olmaları, işlerinden memnuniyet oranlarının daha düşük olması, dış finansman, kredi piyasası ve sosyal sermaye açısından daha avantajlı olmaları ile ilişkilendirilebilir (Simoes ve diğerleri, 2016). Toplumsal cinsiyet çerçevesinde bakıldığında ise kadın girişimciliğinin artırılması amacıyla, politika yapıcıların kadın girişimciliği teşvik eden uygulamalara gitmesi daha gelişmiş bir toplum ve eşitlik açısından önemlidir.

Eğitim düzeyine ilişkin sonuçlara bakıldığında, eğitim düzeyi ile kendi hesabına çalışma isteği arasında pozitif yönlü ilişki göze çarpmaktadır. Bununla birlikte bireyin eğitim düzeyi ve kendi hesabına çalışma isteği arasındaki ilişkiyi net biçimde öngörmek zor olabilir. Eğitim düzeyindeki artış, bireyin ücretli işlerde çalışma olasılığını artırabileceği gibi, diğer taraftan kendi hesabına çalışmaya ilişkin fırsatları daha iyi belirleyebilmesini ve bu alanda başarı için temel koşul olan yönetsel yeteneğe sahip olabildiğini mümkün kılabilir (Simoes ve diğerleri, 2016).

Medeni durum değişkenine ilişkin ortaya çıkan sonuçlar literatürdeki bazı çalışmalardan farklılık göstermektedir. Bu çerçevede, literatürde evli bireylerin finansal zorluklar karşısında yararlanabilecekleri ek bir servete sahip olmaları, eşlerin birlikte çalışma olanağı ve birbirlerine verebilecekleri güçlü duygusal destek nedeniyle, evli bireylerin kendi hesabına çalışma olasılığının daha yüksek olduğuna yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Simoes ve diğerleri, 2016). Türkiye özelinde ise evli olmanın riskten kaçınma isteğini artırmakla birlikte, kendi işini kurma isteğini azalttığı dikkat çekmektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgular, sürekli bir değişken olarak tanımlanan yaş kriteri ile ilgili de literatürle tutarlılık göstermektedir. Buna göre yaş ilerledikçe bireylerin kendi hesabına çalışma istekleri artarken, belli bir yaştan sonra bu olasılık azalmaktadır. Pozitif yönlü etki, daha yaşlı bireylerde beşerî, finansal ve sosyal sermayenin daha fazla olması, esnek istihdam durumları için duyulan daha güçlü istek ve emeklilik yaşını erteleme isteğinden kaynaklanabilir. Diğer taraftan, belirli bir yaş düzeyinden sonra riskten kaçınma düzeyinin daha yüksek olması, daha düşük fiziksel ve zihinsel yeterliliğin olması ve yapılan ilk yatırımın geri kazanılması için daha az zamanın bulunması nedeniyle yaşın kendi hesabına çalışma olasılığı üzerindeki pozitif yönlü etkisinin bu eşik değerden sonra tersine döndüğü söylenebilir (Simoes

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

ve diğerleri, 2016; Cowling, 2000; Blanchflower, 2004; Livanos, 2009; Darıcı ve Taşçı, 2015; Gaetsewe, 2018; Şentürk, 2020).

Bölgesel farklılıklara göre kendi hesabına çalışma isteği literatürdeki çalışmalardan farklılık gösterebilmektedir. Kırsal bölgelerde ücretli istihdam olanaklarının görece düşük olması sebebiyle kendi hesabına çalışma olasılığının daha yüksek olması (Gaetsewe, 2018; Darıcı ve Taşçı, 2015), bu çalışmanın sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir. Bir bütün olarak, bölgesel sanayileşme düzeyi arttıkça, kendi hesabına çalışma olasılığının azaldığı, literatürde genel kabul gören bir durumdur. Diğer taraftan, daha düşük gelişmişlik seviyesine sahip bölgelerde yaşayan bireylerin, görece düşük gelir düzeyi nedeniyle, kendi hesabına çalışma olasılığının daha düşük olabileceğini öngören çalışmalar da mevcuttur (Şentürk, 2020). Özellikle kırsal bölgelerdeki özel girişimcilğe yönelik desteklerin denetimli bir şekilde artırılması, olası bir başarısızlık durumunda göçleri engelleyebileceği gibi, bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının da azalmasına sebep olabilir.

Literatürde Türkiye için yapılan çalışmaların sayısı sınırlı olmakla birlikte, mevcut çalışmalar ek iş arayan bireyler üzerine yoğunlaşmıştır. Bu çalışma, yazarların bilgisi dahilinde, en son yayınlanan HİA mikro veri setini kullanarak hali hazırda iş arayıp da kendi işini kurmak veya ücretli çalışmak isteyen bireyler üzerine yapılmış ilk çalışma olması anlamında literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma için önemli sayılabilecek kısıtlardan birisi HİA’nın yatay kesit doğasından dolayı zaman içerisindeki değişimlerin analize dahil edilememesidir. Bu çalışmanın panel verilerle yapılabilme imkânı olsaydı özellikle 2019 ve 2020 yıllarında etkisi her alanda hissedilen Covid-19 küresel salgınının Türkiye’deki iş arama tercihlerine etkisi de görülebilirdi. Yapılan birçok çalışmada, bireylerin kendi işini kurma tercihlerinde miras ve servet etkisi de analize dahil edilmiştir (Evans ve Jovanovic, 1989; Blanchflower ve Oswald, 1998; Shavit ve Ephraim Yuchtman-Yaar, 2001; Faridi ve diğerleri, 2010). Bu çalışmanın diğer bir önemli kısıtı da ankette bireylerin miras ve/veya servet durumlarına ilişkin bir anket sorusunun bulunmamasıdır.

Kaynakça

- Blanchflower, D. G. (2000). Self-Employment in OECD Countries. *Labour Economics*, 7(5), 471-505.
- Blanchflower, D. G. (2004). Self-Employment: More May not Be Better. *Swedish Economic Policy Review*, 11, 15-73.
- Blanchflower, D. G. & Oswald, A. J. (1998). What Makes an Entrepreneur?. *Journal of Labor Economics*, 16(1), 26-60.
- Cebeci, İ. (2012). Krizleri İncelemede Kullanılan Nitel Tercih Modelleri: Türkiye İçin Bir Probit Model Uygulaması: (1988-2009). *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 62(1), 127-146.
- Cowling, M. (2000). Are Entrepreneurs Different Across Countries?. *Applied Economics Letters*, 7(12), 785-789.

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

Darıcı, B. & Taşçı, H. M. (2015). Kendi Hesabına Çalışılan İşler: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 15 – 30.

Demirci, S. & Astar, M. (2011). Türkiye’de Özel Sigortayı Etkileyen Faktörler: Logit Modeli. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 119-129.

Eliasson, K. & Westlund, H. (2013). Attributes Influencing Self-Employment Propensity in Urban and Rural Sweden. *The Annals of Regional Science*, 50(2), 479-514.

EUROSTAT (2022). *Eurostat's Concepts and Definitions Database: Self-Employed Persons*. https://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?targeturl=dsp_glossary_nom_dtl_view&strnom=coded2&strlanguagecode=en&intkey=16684285&rdosearch=begin&txtsearch=self-&cbotheme=&intcurrentpage=1. Erişim Tarihi: 30.03.2022.

Evans, D. S. & Jovanovic, B. (1989). An Estimated Model of Entrepreneurial Choice under Liquidity Constraints. *Journal of Political Economy*, 97(4), 808-827.

Evans, D. S. & Leighton, L. S. (1989). Some Empirical Aspects of Entrepreneurship. *The American Economic Review*, 79(3), 519-535.

Faridi, M. Z., Chaudhry, I. S., Anwar, M. & Majeed, A. (2010). The Determinants of Self-Employment in Pakistan: Evidence from Primary Data Analysis. *Journal of Political Studies*, 17(1), 151-165.

Fritsch, M., Kritikos, A. S. & Rusakova, A. (2012). Who Starts a Business and Who Is Self-Employed in Germany?. *IZA Discussion Paper Nr. 6326*.

Gaetsewe, T. (2018). *Determinants of Self-Employment in Botswana*. BIDPA Working Paper 46.

Gündoğan, N. (1999). Kendi Hesabına Çalışma: Kavram, Ölçüm ve Özellikleri. *Ekonomik Yaklaşım*, 10(34), 75-87.

Güriş, S., Çağlayan, E. & Güriş, B. (2011). *EViews İle Temel Ekonometri*. İstanbul: Der Yayınları.

ILOSTAT (2022). *Indicator description: Employment by Status in Employment*. <https://ilostat.ilo.org/resources/concepts-and-definitions/description-employment-by-status/> Erişim Tarihi: 30.03.2022.

Kim, P. H., Aldrich, H. E. & Keister, L. A. (2006). The Impact of Financial, Human, and Cultural Capital on Entrepreneurial Entry in the United States. *Small Business Economics*, 27(1), 5–22.

Kumaş, H. & Çağlar, A. (2011). Türkiye’de Kadın Eksik İstihdamını Belirleyen Faktörler: TÜİK 2009 Hanehalkı İşgücü Anketi Ham Verileri ile Cinsiyete Dayalı Bir Karşılaştırma. *Çalışma ve Toplum*, 29, 249-289.

Livanos, I. (2009). What Determines Self-Employment? A Comparative Study. *Applied Economics Letters*, 16(3), 227-232.

OECD (2022). *Self-Employment Rate*. <https://data.oecd.org/emp/self-employment-rate.htm> Erişim Tarihi: 30.03.2022.

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

Özkaplan, N. (1999). İşgücü Piyasasına Ait Kavramların Sorgulanması. *Ekonomik Yaklaşım*, 10(32), 61-85.

Rees, H. & Shah, A. (1986). An Empirical Analysis of Self-Employment in the UK. *Journal of Applied Econometrics*, 1(1), 95–108.

Shavit, Y. & Yuchtman-Yaar, E. (2001). Ethnicity, Education, and Other Determinants of Self-Employment in Israel. *International Journal of Sociology*, 31(1), 59-91.

Simoës, N., Crespo, N. & Moreira, S. B. (2016). Individual Determinants of Self-Employment Entry: What Do We Really Know?. *Journal of Economic Surveys*, 30(4), 783-806.

Şentürk, İ. (2020). Türkiye’de Bireylerin Serbest Çalışma Tercihinin Belirleyicileri, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 27-50.

Türkiye İstatistik Kurumu (2020). İşgücü İstatistikleri Mikro Veri Seti. 2020.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2022a). *Tanımlar: Kendi Hesabına Çalışanlar* <https://biruni.tuik.gov.tr/DIESS/TerminolojiListesiAction.do> Erişim Tarihi: 30.03.2022.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2022b). *İstihdam Edilenlerin Yıllar ve Cinsiyete Göre İşteki Durumu (Düzenleme 1)* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/DownloadIstatistikselTablo?p=Ug44b1/k3RCVFgYOocz d9> Erişim Tarihi: 19.03.2022

Yayar, R., Karaca, S. S. & Turkut, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Kredi Kartı Sahibi Olmaları Üzerinde Etkili Olan Faktörler: Gaziosmanpaşa ve İnönü Üniversitelerinden Ampirik Bulgular. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 152-169.

Yaylalı, M., Kaynak, S. & Karaca, Z. (2012). Sağlık Hizmetleri Talebi: Erzurum İlinde Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 12(4), 563-573.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde *Fiscaoeconomia* Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkıları: Fatih Hakan DİKMEN, çalışmanın veri, ampirik analiz ve bulgular ile tartışma-sonuç bölümlerinde katkı sağlamıştır. Sıtkıcan SARAÇOĞLU, çalışmanın giriş, literatür taraması ve yöntem bölümlerinde katkı sağlamıştır. Çalışmada 1. yazarın katkı oranı %60 ve 2. yazarın katkı oranı %40’dır.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Ethics Statement: The authors declare that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, *Fiscaoeconomia* has no responsibility and all responsibility belongs to the authors of the study.

Author Contributions: Fatih Hakan DİKMEN contributed to the data, empirical analysis, findings and discussion-conclusion sections of the study. Sıtkıcan SARAÇOĞLU contributed to the introduction, literature review and method sections of the study. In the study, the contribution rate of the 1st author is 60% and the contribution rate of the 2nd author is 40%.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest between the authors.

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

Micro-economic Analysis of Self-Employment-Paid Employment Preferences of Job Seekers in Turkey

Fatih Hakan DİKMEN & Sıtkıcan SARAÇOĞLU

Extended Abstract

Employment status of individuals is frequently at the center of economic analyzes regarding the labor market. While the preferences of individuals in working life may be in the form of self-employment, it can also occur in the form of paid employment. Many developed and developing countries provide various incentives to support individual entrepreneurship. Due to the intertwining of their contents and the structural differences between countries, it makes it difficult to define and measure various labor market concepts, including the status of “self-employment”. On the other hand, the efforts of international organizations such as ILO, OECD and EUROSTAT have an important place in terms of standardizing the concept of self-employment. At the national level, TURKSTAT defines self-employed as “*self-employed with one or more partners, who do not have a “paid employee” in their jobs on a continuous basis during the reference period*”.

The relationship between economic conditions and self-employment can be explained with the help of two opposing theories: “Recession Push” and “Entrepreneurial Pull”. The theory of “Recession Push” reveals that individuals who cannot find paid employment opportunities are pushed to the decision to establish their own business, therefore there is a positive relationship between unemployment and self-employment. The theory of “Entrepreneurial Pull”, on the other hand, argues that individuals’ knowledge and special abilities motivate them to take risks on the path to entrepreneurship, and that a negative relationship may occur between unemployment and self-employment due to the decrease in the attractiveness of self-employment in periods when economic conditions are unfavorable and unemployment is high.

In addition to unemployment, the historical background, socio-cultural and political structures of countries also affect self-employment. According to 2020 data, the fact that the rate of self-employed in OECD countries varies in a wide range such as between 6.3% and 51.3% can be seen as evidence of these effects. TURKSTAT data for 2020 show that the rate of self-employed is 30.2% in Turkey, although there exist regional differences.

Self-employment, which is affected by the structural features of the countries at the macro level, is affected by the socioeconomic and demographic characteristics of the individuals at the micro level. Related literature shows that age, gender, education level, marital status, place of residence and region are frequently used as the determinants of an individual’s desire to be self-employed. In the aforementioned literature, it has been emphasized that there is a positive or inverted U-shaped relationship between age and the desire to be self-employed, the probability of self-employment is higher for males and married individuals, and the effects of education level, residence and region are mixed.

The aim of this study is to analyze the working preferences of unemployed individuals in Turkey. For this purpose, the Household Labor Force Survey (HLFS) micro data set, which was last conducted in 2020 by TURKSTAT, was used. In the survey in which 474514 individuals

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

participated, 48.48% of the participants were men and 51.52% were women. The following two questions were taken as a basis while creating the dependent variable in the analysis.

- Did you search for a job or have any effort to build your own business ending with the reference week for the last 4 weeks?

Those who answered yes to this question were asked the following question.

- Were you seeking a job as regular employee or want to establish your own business?

In the estimation performed with the logistic regression method, the gender, the level of educational attainment, age, marital status, the type of residence and the region of residence of the individuals were taken as independent variables.

Models in which dependent variables take two or more values and have a discrete structure instead of continuous variables determine the choice of the economic decision unit among different alternatives and the probability of this choice. In this study which aims to analyze the working preferences of job seekers in Turkey, the standard logistic regression model was used as the method since the dependent variable is binary and discrete in the form of an individual's desire to be self-employed or an employee. The coefficients of this model enabling the values and predictions to be realized in the range of 0-1 indicate the direction of the relationship, and the odds ratios indicate how many times the dependent variable is likely to occur due to the effect of the independent variable.

The results from the study are demonstrated in the Table 4. Considering the findings on gender, it was seen that the coefficient for males is positive. This means that males are more likely to be self-employed than females. Regarding to the educational attainment, individuals with having higher educational levels are more likely to be self-employed.

The results of the logistic regression model further indicates that married individuals are less likely to establish their own business than unmarried individuals. In the context of age, there is positive association between the age and being self-employment. As the age of the individuals increases, the probability of being self-employment is also increase. However, the age squared coefficient is negative, which means that the probability of self-employment decreases after a certain age.

Considering the settlements of the individuals participating in the survey, it is seen that the coefficient of the individuals living in the districts and sub-districts is positive. In this sense, compared to individuals living in provincial centers, those living in districts and sub-districts are more likely to start their own businesses.

Finally, it has been observed that individuals living in Northeast Anatolia, Middle East Anatolia and Southeastern Anatolia Regions are more likely to be self-employed than those living in other regions.

As a whole, there are many studies in the literature related to self-employment. However, studies for Turkey are quite limited when compared to the international literature and these studies generally focused on individuals seeking additional employment. With the authors' best knowledge, it is thought that this study will make an important contribution to the

Dikmen, F. H. & Saraçoğlu, S. (2022). Türkiye’de İş Arayan Bireylerin Kendi Hesabına Çalışma-Ücretli Çalışma Tercihinin Mikro Ekonomik Analizi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 930-948.

Doi: 10.25295/fsecon.1097622

---

existing literature in terms of being the first study conducted on individuals who are already looking for a job, but want to establish their own business or being a paid employee, using the most recently published HLFS micro dataset.

The preferences of individuals in working life can have important effects on the economic growth and development process of countries from a macroeconomic perspective. Self-employment may encourage invention and innovation, create new jobs and employment opportunities, and increase competition conditions. New firm entry into the market can also create consumer welfare-enhancing effects. In addition, in terms of regional development, it can allow the development of regions with relatively low development levels and the reduction of regional development disparities. Because of these effects self-employment can have on the economy, policy makers create policies that regulate and encourage self-employment.

An important policy implication that can be derived from the study is on gender. In this sense, promoting women's individual entrepreneurship should be among the priorities of policy makers. Moreover, increasing the support for private entrepreneurship, especially in rural areas, may reduce the development differences between regions.

Finally, there are two important limitations in the study. First, changes over time cannot be included in the analysis due to the cross-sectional nature of the HLSF. If this study was possible to be done with panel data, the effect of the Covid-19 global epidemic, which was felt in every field in 2019 and 2020, on job search preferences in Turkey could be seen. Another important limitation of this study is that there is no survey question regarding the inheritance and/or wealth status of individuals in the survey, which is widely used in the existing literature.